

ŽALIO PIENO IR PIENO PRODUKTŲ RINKOS 2019 M. IV KETVIRČIO APŽVALGA

Žalio pieno kainų analizė

2019 m. Lietuvos žalio pieno rinkoje nebuvo sėkmingi: žalio pieno supirkimo kainos išliko vienos mažiausių tarp Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių, o dėl sausros sumažėjęs derlius ir pabrangę pašarai sumažino pienininkystės ūkių ir juose laikomų karvių skaičių. Lietuvoje bazinių sudėties rodiklių (3,4 proc. riebumo ir 3,0 proc. baltymingumo) žalio pieno vidutinė supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, padidėjo 4,99 proc. (iki 232,81 EUR/t), o, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu, ji buvo 1,91 proc. mažesnė. 2019 m. IV ketvirtį minėto pieno iš šalies pieno gamintojų buvo supirkta 405,65 tūkst. t ir tai 13,13 proc. mažiau nei III ketvirtį bei 3,44 proc. mažiau nei 2018 m. IV ketvirtį.

2019 m. IV ketvirtį Lietuvoje bazinių sudėties rodiklių vidutinė žalio pieno supirkimo kaina iš šalies ūkininkų ir šeimos ūkių siekė 221,28 EUR/t – 4,64 proc. didesnė nei III ketvirtį ir 0,61 proc. mažesnė nei 2018 m. IV ketvirtį. Lietuvos pieno supirkėjai 2019 m. IV ketvirtį šalies žemės ūkio bendrovėms ir įmonėms vidutiniškai už 1 t minėto pieno mokėjo 257,95 EUR ir tai 3,20 proc. daugiau nei III ketvirtį, bet 5,07 proc. mažiau nei 2018 m. IV ketvirtį.

Lietuvoje žalio natūralaus riebumo pieno vidutinė supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų 2019 m. IV ketvirtį buvo 300,31 EUR/t – 13,01 proc. didesnė nei III ketvirtį, bet 3,82 proc. mažesnė nei 2018 m. IV ketvirtį. Tačiau analizuojamu laikotarpiu iš šalies pieno gamintojų buvo supirkta 314,48 tūkst. t žalio natūralaus riebumo pieno ir tai 19,30 proc. mažiau nei 2019 m. III ketvirtį bei 1,52 proc. mažiau nei 2018 m. IV ketvirtį. 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su tų pačių metų III ketvirčiu, pieno supirkimas iš ūkininkų ir šeimos ūkių sumažėjo 25,08 proc. (iki 216,27 tūkst. t), vidutinė supirkimo kaina padidėjo 13,49 proc. (iki 284,54 EUR/t), o, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu, supirkimo kiekis buvo 3,38 proc. mažesnis, supirkimo kaina – 2,77 proc. mažesnė. Analizuojamu laikotarpiu, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, iš žemės ūkio bendrovių ir įmonių supirkimo kiekis sumažėjo 2,81 proc. (iki 98,21 tūkst. t), vidutinė supirkimo kaina padidėjo 8,57 proc. (iki 335,03 EUR/t), o, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu, supirkimo kiekis buvo 2,83 proc. didesnis, tačiau supirkimo kaina buvo 6,47 proc. mažesnė.

2019 m. Lietuvoje vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų buvo didžiausia vasario mėn. (siekė 306,43 EUR/t), o mažiausia – rugpjūčio mėn. (siekė 261,02 EUR/t). Praėjusių metų kovo–rugpjūčio mėn. minėta kaina mažėjo, tačiau nuo rugsėjo mėn. ji pradėjo didėti ir gruodžio mėn. siekė 306,00 EUR/t. Išankstiniais Lietuvos pieno supirkimo ir perdirbimo įmonių pateiktais duomenimis, šių metų sausio mėn. žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina turėtų išlikti panaši kaip ir 2019 m. gruodžio mėn. ir siekti apie 306,00 EUR/t. Tikėtina, kad pieno supirkimo kainos šių metų sausio–vasario mėn. išliks dar aukštesniame lygyje, o vėliau, dėl sezoniškumo, turėtų pradėti mažėti.

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, ES vidutinė žalio pieno supirkimo kaina padidėjo 3,93 proc. (iki 351,80 EUR/t), o, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu – sumažėjo 1,76 proc. Minėtos kainos mažėjimas 2019 m. buvo stebimas I pusmetį, vėliau, nuo liepos mėn., ji pradėjo didėti ir pagal preliminarinius Europos Komisijos (toliau – EK) duomenis, gruodžio mėn. turėtų siekti 353,10 EUR/t. Didžiausia ES vidutinė supirkimo kaina 2019 m. buvo lapkričio–gruodžio mėn. (siekė 353,10 EUR/t), o mažiausia – birželio mėn. (siekė 334,20 EUR/t). 2019 m. IV ketvirtį Lietuvoje vidutinė žalio pieno supirkimo kaina tarp ES šalių buvo viena iš mažiausių, tačiau, palyginti su III ketvirčiu, ji didėjo bene labiausiai (1 lentelė). 2019 m. sausio–balandžio mėn. Lietuvos vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina buvo didesnė nei Latvijoje, Portugalijoje ir Bulgarijoje, gegužės–rugsėjo mėn. ji buvo pati mažiausia tarp ES valstybių, o spalio–gruodžio mėn. minėta kaina buvo didesnė tik už Latvijoje mokamą žalio pieno supirkimo kainą. Pagal EK duomenis, 2019 m. IV ketvirtį Lietuvoje vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina buvo apie 1,83 proc. didesnė nei Latvijoje, 2,43 proc. mažesnė nei Estijoje, 7,28 proc. mažesnė nei Lenkijoje ir 14,55 proc. mažesnė už vidutinę ES žalio pieno supirkimo kainą.

1 lentelė. Vidutinės žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kainos** ES, EUR/100 kg (be PVM)

ES šalys	2018	2019				Pokytis, proc.	
	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	IV ketvirtis*	Lyginant 2019 m. IV ir III ketvirčius	Lyginant 2019 m. IV ir 2018 m. IV ketvirčius
Lietuva	31,27	30,61	28,22	26,62	30,06	12,92	-3,87
Latvija	29,66	30,28	29,38	28,41	29,52	3,91	-0,47
Lenkija	32,87	32,37	31,43	30,44	32,42	6,50	-1,37
Estija	32,07	31,77	31,09	30,23	30,81	1,92	-3,93
Belgija	35,45	33,72	32,36	31,77	33,86	6,58	-4,49
Bulgarija	30,52	30,88	29,71	29,91	31,39	4,95	2,85
Čekija	33,62	34,35	33,37	32,59	33,80	3,71	0,54
Danija	37,61	34,17	34,15	34,12	34,00	-0,36	-9,60
Vokietija	36,75	35,17	33,90	33,27	35,01	5,23	-4,73
Airija	38,23	33,76	31,69	32,50	36,74	13,05	-3,90
Graikija	39,20	38,68	38,06	38,19	38,40	0,55	-2,04
Ispanija	31,97	31,91	31,46	31,36	32,72	4,34	2,35
Prancūzija	36,48	35,14	34,83	36,53	37,30	2,11	2,25
Kroatija	33,96	33,66	33,02	32,60	34,01	4,33	0,15
Italija	37,03	39,49	39,08	39,48	39,38	-0,25	6,35
Kipras	57,61	58,04	57,18	57,04	58,21	2,05	1,04
Liuksemburgas	36,29	34,52	33,60	33,34	35,43	6,27	-2,37
Vengrija	30,21	31,33	30,43	30,07	31,95	6,25	5,76
Malta	50,89	47,29	46,79	51,42	53,22	3,50	4,58

1 lentelės tęsinys

ES šalys	2018	2019				Pokytis, proc.	
	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	IV ketvirtis*	Lyginant 2019 m. IV ir III ketvirčius	Lyginant 2019 m. IV ir 2018 m. IV ketvirčius
Nyderlandai	37,50	36,42	35,67	35,00	35,55	1,57	-5,20
Austrija	38,58	37,97	37,21	35,80	36,83	2,88	-4,54
Portugalija	31,58	31,12	30,36	30,31	30,82	1,68	-2,41
Rumunija	31,38	31,29	29,07	29,05	32,36	11,39	3,12
Slovėnija	32,10	32,34	32,04	32,14	33,94	5,60	5,73
Slovakija	32,84	33,02	32,46	31,97	32,55	1,81	-0,88
Suomija	38,57	37,94	37,08	37,74	39,43	4,48	2,23
Švedija	37,41	35,39	34,49	33,90	35,52	4,78	-5,05
Jungtinė Karalystė	34,10	32,60	31,19	31,23	32,77	4,93	-3,90
Vidutinė ES	35,81	34,77	33,86	33,85	35,18	3,93	-1,76

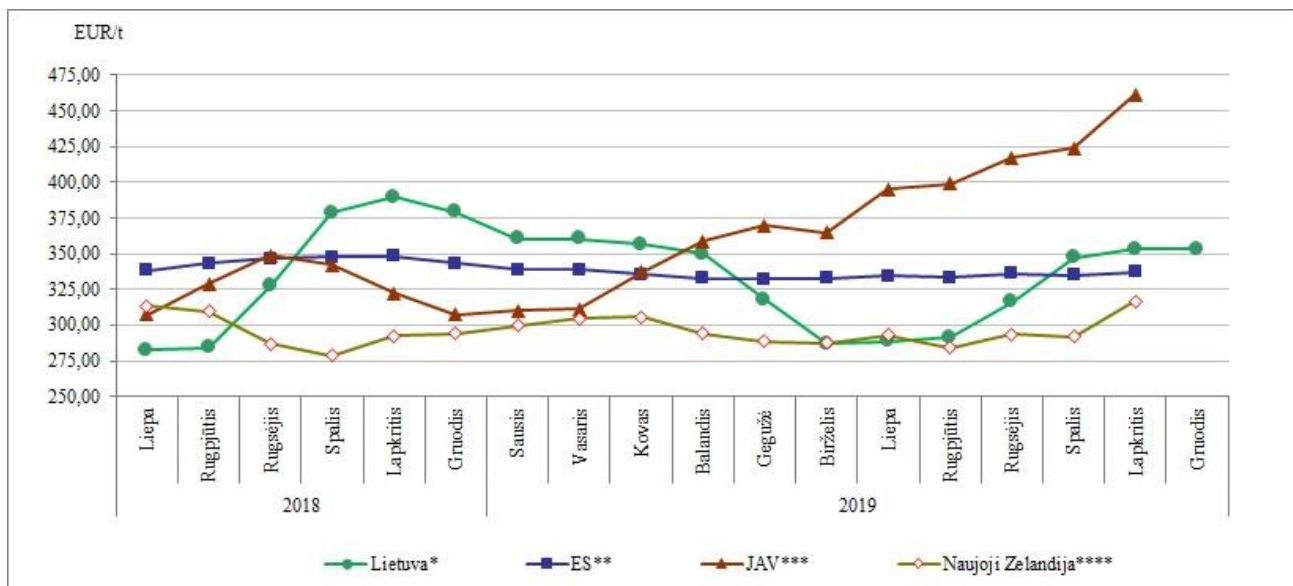
*informacija yra preliminarai, išskyrus Lietuvos; ** kainos skelbiamos pagal 2017 m. balandžio 20 d. Europos Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2017/1185.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS), EK

2019 m. Lietuvos pieno sektoriui neigiamos įtakos turėjo mažos žalio pieno supirkimo kainos, kurios išliko vienos iš mažiausių ES, nepalankios klimato sąlygos, didėjantys gamtosauginiai reikalavimai, darbo jėgos kaštų didėjimas ir kiti veiksniai. Dėl tokios susiklosčiusios padėties daug pieno ūkių paliko rinką. ŽŪIKVC (PAIS) duomenimis, Lietuvoje 2020 m. sausio 1 d. gamintojų, pardavusių pieną supirkejams, skaičius siekė 20,25 tūkst. ir tai 11,25 proc. mažiau nei 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu, o minėtuose ūkiuose laikomų karvių skaičius bei parduoto pieno kiekis sumažėjo atitinkamai 4,95 proc. (iki 220,53 tūkst.) bei 1,21 proc. (iki 1 339,59 tūkst. t). Analizuojamu laikotarpiu labiausiai sumažėjo gamintojų, laikančių 1–5 karves (-12,26 proc., iki 14,10 tūkst.) bei gamintojų, laikančių 6–14 karvių (-10,71 proc., iki 3,28 tūkst.), o karvių skaičius minėtuose ūkiuose sumažėjo atitinkamai 13,61 proc. (iki 27,45 tūkst.) ir 9,71 proc. (iki 28,62 tūkst.). Taip pat mažėjo ir stambiųjų ūkių, laikančių 15 ir daugiau karvių, skaičius bei juose laikomų karvių skaičius (atitinkamai -6,58 proc., iki 2,87 tūkst. ir -2,43 proc., iki 164,46 tūkst.). ŽŪIKVC (PAIS) duomenimis, 2019 m., palyginti su 2018 m., žalio pieno pardavimas labiausiai sumenko iš gamintojų, laikančių 1–5 karves (-7,53 proc., iki 155,90 tūkst. t), gamintojai, laikantys 6–14 karvių, pardavė 6,29 proc. mažiau žalio pieno (iš viso 142,71 tūkst. t), o gamintojai, laikantys 15 ir daugiau karvių, pardavė 0,57 proc. daugiau (iš viso 1 040,99 tūkst. t).

Nors Lietuvoje pienininkystės ūkių, parduodančių pieną, skaičius mažėja, tačiau minėti ūkiai po truputį stambėja, auga vienam ūkiui tenkantis primilžio iš karvės kiekis, o taip pat didėja iš stambiųjų pienininkystės ūkių parduodamo pieno dalis. ŽŪIKVC (PAIS) duomenimis, 2019 m. pieną

parduodančiame ūkyje vidutinis pieninių karvių skaičius siekė 11 karvių, kai 2018 m. – 10 karvių, o 2015 m. – 8 karvės. Praėjusiais metais vienas prekinis pienininkystės ūkis vidutiniškai pagamino 66,17 t žalio pieno – 11,31 proc. daugiau nei 2018 m., o vidutinis primilžis iš karvės minėtame ūkyje padidėjo 3,94 proc. ir siekė 6,07 t per metus. 2019 m. ūkiai, laikantys 15 ir daugiau karvių, pardavė apie 77,71 proc. žalio pieno nuo viso atitinkamu laikotarpiu iš ūkių, parduodančių pieną Lietuvos pieno supirkėjams, parduoto žalio pieno kiekio, kai 2018 m. ši dalis sudarė 76,34 proc.

*stambiausių Lietuvos pieno perdirbimo ir kai kurių pieno supirkimo įmonių mokėta pieno supirkimo kaina, kai pienas buvo pirktas iš stambių pieno gamintojų, parduodančių daugiau kaip 40 t pieno per mėnesį.

Pastaba. Bendras bakterinis užterštumas mažesnis kaip 25 tūkst./ml, somatinių ląstelių skaičius mažesnis kaip 250 tūkst./ml ir metinis pristatomas kiekis – 1000 tonų: ** ES (didžiųjų pieninių vidutinė kaina (aritmetinis vidurkis), *** JAV (remiantis USDA pranešimu), **** Naujoji Zelandija (remiantis *Fonterra* prognozėmis).

1 pav. Pieno (standartinio 4,20 proc. riebumo ir 3,40 proc. baltymingumo) supirkimo kainos Lietuvoje, ES, JAV ir Naujojoje Zelandijoje, EUR/t (be PVM)

Šaltiniai: ŽŪM, LTO International Milk Price Comparison at www.milkprices.nl

Lietuvoje stambėjant pienininkystės ūkiams, gerėjant ūkių efektyvumui, didėja ir stambiams ūkiams mokama žalio pieno supirkimo kaina. ŽŪM duomenimis, 2019 m. IV ketvirtį stambiausios Lietuvos pieno perdirbimo ir kai kurios pieno supirkimo įmonės stambiams šalies pieno gamintojams už žalio natūralaus riebumo pieną vidutiniškai mokėjo po 336,52 EUR/t – 9,99 proc. daugiau nei III ketvirtį, bet 5,66 proc. mažiau nei 2018 m. IV ketvirtį. 2019 m. sausio–balandžio mėn. bei spalio–gruodžio mėn. laikotarpiais stambiesiems Lietuvos pieno ūkiams šalies pieno perdirbimo įmonių mokėtos vidutinės žalio pieno supirkimo kainos (perskaičiavus į 4,20 proc. riebumo ir 3,40 proc. baltymingumo pieną) viršijo didžiųjų ES pieninių stambiams pieno tiekėjams mokėtas vidutines pieno supirkimo kainas (1 pav.).

Padidėjus stambiams pieno ūkiams mokamai pieno supirkimo kainai, mažiau pieno buvo eksportuota į kitas šalis. Preliminariais ŽŪIKVC (LŽŪMPRI) duomenimis, Lietuvos pieno supirkimo ir perdirbimo įmonės 2019 m. į kitas ES šalis pardavė 59,54 tūkst. t žalio natūralaus

riebumo pieno – apie 27 proc. mažiau nei 2018 m. Praėjusiais metais Lietuvoje vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno eksporto kaina siekė 318,53 EUR/t, kai 2019 m. stambiesiems pieno ūkiams Lietuvoje buvo mokėta vidutiniškai po 336,52 EUR/t.

Lietuvos pieno gaminių gamintojai trūkstamus žaliavos kiekius perdirbti importuoja iš kitų ES šalių. Preliminariais ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS) duomenimis, 2019 m. Lietuvos pieno perdirbėjai iš kitų ES šalių pieno supirkimo ir perdirbimo įmonių bei tiesiogiai iš kitų ES šalių pieno gamintojų supirko 446,25 tūkst. t žalio natūralaus riebumo pieno ir, palyginti su 2018 m., minėto pieno buvo importuota 0,62 proc. mažiau, o importo kaina padidėjo 3,50 proc. (iki 313,26 EUR/t). Praėjusiais metais iš viso į Lietuvą įvežto žalio pieno kiekio dalis nuo šalyje perdirbto pieno kiekio sudarė apie 26 proc.

Vokietijos įmonės „Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH“ duomenimis, pieno rinkoje stebimas pasaulinis karvių pieno gamybos didėjimas, tačiau dėl nepalankių klimatinių sąlygų gamybos augimas pastaraisiais metais yra šiek tiek sulėtėjęs. 2000 m. pasaulyje buvo pagaminta apie 491 mln. t karvių pieno, o 2019 m. šis kiekis turėtų siekti 723 mln. t. Labiausiai karvių pieno gamyba didėjo Azijoje, ypač Indijoje. Kitose pasaulio šalyse pieno gamyba augo ne taip sparčiai, o Okeanijos šalyse stebima mažėjimo tendencija. 2019 m. Šiaurės pusrutulyje karvių pieno gamyba nežymiai didėjo (2019 m. sausio–lapkričio mėn., palyginti su 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu, ES žalio pieno gamyba padidėjo apie 0,4 proc., JAV – apie 0,3 proc.), kai Pietiniame pusrutulyje karvių pieno buvo pagaminta mažiau. Australijos pieno pramonė smarkiai nukentėjo nuo karščio ir sausros: dėl vandens ir pašarų trūkumo sumažėjo pieninių bandų skaičius, todėl sumažėjo ir pieno gamyba (2019 m. sausio–lapkričio mėn. žalio pieno gamybos apimtys buvo 7,3 proc. mažesnės, palyginti su 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu). Naujojoje Zelandijoje taip pat buvo pagaminta mažiau pieno (2019 m. sausio–lapkričio mėn. žalio pieno gamybos apimtys buvo 0,8 proc. mažesnės, palyginti su 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu). Šiaurės Afrikoje, Viduriniuose Rytuose ir Azijoje paklausa pieno milteliams ir sūriams nuolat auga. Tuo naudojasi pagrindiniai pasaulio pieno gaminių eksportuotojai. Tačiau dėl karštų orų ir juos lydinių pasekmių Naujojoje Zelandijoje ir Australijoje tikėtina, kad sumažės eksporto kiekiai. Australija ir Naujoji Zelandija daro didelę įtaką visai pasaulinei pieno gaminių rinkai.

Tokia situacija atsispindi ir „Global Dairy Trade“ (toliau–GDT) aukcionuose. 2020 m. sausio 21 d. vykusioje prekybinėje sesijoje GDT indekso reikšmė, palyginti su sausio mėn. pradžioje vykusia sesija, padidėjo 1,7 proc. Minėtoje prekybos sesijoje pabrango beveik visi pieno gaminiai: sviestas – 5,5 proc., *Cheddar* sūris – 0,6 proc., nenugriebto pieno milteliai – 2,4 proc., nugriebto pieno milteliai – 0,7 proc., kazeinas – 4,7 proc., laktozė – 0,5 proc., tik bevandeniai pieno riebalai atpigo 2,6 proc. GDT prekybos indeksas, nepaisant nedidelių jo pokyčių, nuo 2019 m. birželio mėn. išliko beveik stabilus.

Sulėtėjusius pieno gamybos augimo ir pieno gaminių pardavimo tempus atspindėjo ir Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (toliau–FAO) skaičiuojamas pieno gaminių kainų indeksas.

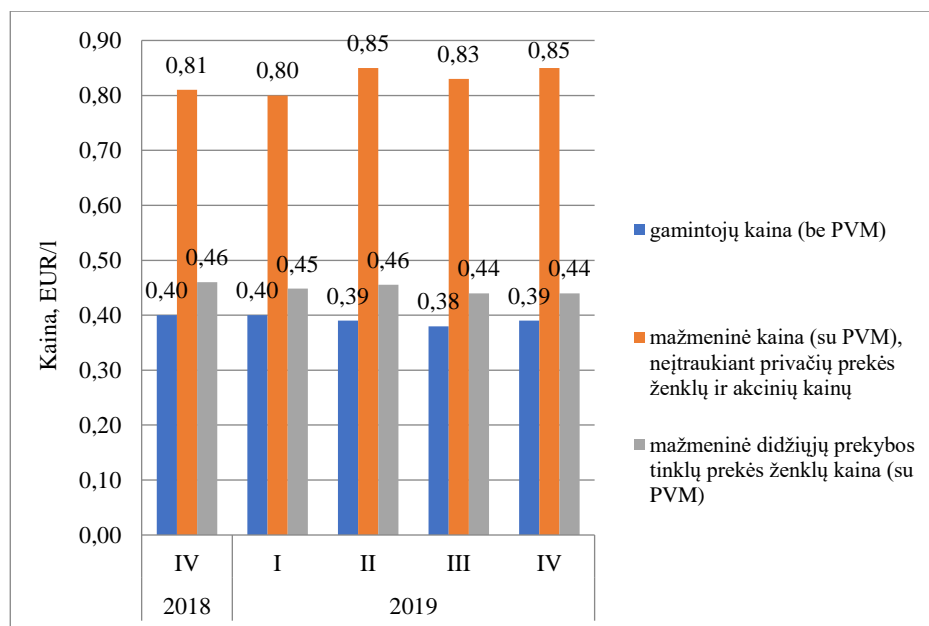
FAO duomenimis, 2019 m. pieno gaminių kainų indeksas, nepaisant nedidelio padidėjimo rugpjūčio mėn., mažėjo nuo gegužės mėn., bet gruodžio mėn. padidėjo ir sudarė 198,9 punktus. Palyginti su lapkričio mėn., minėtas indeksas padidėjo apie 3,26 proc., o, palyginti su 2018 m. gruodžio mėn., padidėjo net 17,0 proc. Pieno gaminių kainų indekso padidėjimui pasaulinėje rinkoje labiausiai įtakos turėjo padidėjusios sūrių kainos dėl išaugusios paklausos ir ribotos pasiūlos iš ES ir Okeanijos. Taip pat indekso padidėjimui įtakos turėjo ir išaugusios nugriebto pieno miltelių kainos, nes minėto gaminio pasiūla, ypač iš ES, buvo maža. Pasaulinėje rinkoje sviesto ir nenugriebto pieno miltelių paklausa buvo maža, todėl ir kainos šių gaminių nedidėjo. FAO duomenimis, bendras pieno gaminių kainų indeksas 2019 m. sudarė 198,7 punktus ir buvo 2,99 proc. didesnis nei 2018 m. Padidėjimą pirmiausia lėmė pasaulinėje rinkoje išaugusios nugriebto pieno miltelių, vėliau sūrio ir nenugriebto pieno miltelių kainos.

Vokietijos įmonės „Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH“ ekspertų duomenimis, 2020 m. pasaulinėje pieno gaminių rinkoje artimiausiais mėnesiais nesitikima esminių pokyčių. Tikėtina, kad 2020 m. didžiosiose šalyse eksportuojose žalio pieno gamybos tempai bus lėtesni. EK tikisi, kad 2020 m., palyginti su 2019 m., ES žalio pieno gamyba vidutiniškai padidės apie 0,7 proc. Kiek didesnio (1,7 proc.) žalio pieno gamybos augimo 2020 m. tikimasi JAV. Tačiau Okeanijoje dėl blogų orų tikėtina, kad padėtis išliks labai įtempta. Dėl pieno gamybos sezoniškumo, pieninių karvių bandų sumažėjimo, ekstremalių klimatinių sąlygų Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje artimiausiu metu pieno gamybos augimo nenumatoma, o tai gali turėti ir neigiamos įtakos pieno gaminių eksporto kiekiams. Situacijai pieno rinkoje neigiamos įtakos turi ir vykstantys prekybos konfliktai bei protekcionizmas. Dar kol kas ir toliau vyrauja „Brexit“ baigties neapibrėžtumas. Tikimasi, kad Jungtinė Karalystė trečiąją šalimi taps nuo šių metų vasario 1 d. Po oficialaus pasitraukimo pagal dabartinius planus iki 2020 m. pabaigos prasideda pereinamasis etapas, per kurį Jungtinė Karalystė ir ES turi derėtis dėl savo būsimų santykių. Iki tol jokio poveikio rinkai nesitikima, nes Jungtinė Karalystė išlieka muitų sąjungos ir vidaus rinkos dalimi. Tačiau, jei nebus pasiektas susitarimas, gresia dar vienas „Brexit“ chaosas. Situacija Jungtinėje Karalystėje vaidina svarbų vaidmenį ES pieno rinkai, nes ji yra viena iš pagrindinių ES pieno gaminių importuotojų.

PIENO PRODUKTŲ KAINŲ TENDENCIJOS

Geriamojo pieno kainų tendencijos

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, geriamojo pieno, pasterizuoto, 2,5 proc. riebumo, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes, vidutinė mažmeninė pardavimo kaina (su PVM) (toliau – mažmeninė kaina), neįtraukiant privačių prekės ženklų ir akcijų kainų, padidėjo 2,41 proc. (iki 0,85 EUR/l) (2 pav.). Ketvirčio kainos padidėjimą lėmė lapkričio ir gruodžio mėn. išaugusios (atitinkamai iki 0,87 EUR/l ir iki 0,88 EUR/l) minėto pieno kainos. Palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu, geriamojo pieno kaina išaugo 4,94 proc. Analizuojant ilgametes (2016–2019 m.) tendencijas, žiemos mėnesiais visuomet yra stebimas pieno gaminių pabrangimas, kuris dažniausiai yra susijęs su dėl sezoniškumo išaugusiomis žalio pieno kainomis. Naujausiais 2020 m. 3 sav. (01 13–19) duomenimis, geriamojo pieno mažmeninė kaina, neįtraukiant privačių prekės ženklų ir akcijų kainų, buvo 0,88 EUR/l. Nagrinėjama laikotarpį didžiųjų prekybos tinklų (toliau – DPT) prekės ženklų geriamojo pieno mažmeninė kaina išliko tokia pati (0,44 EUR/l) kaip ir 2019 m. III ketvirtį, tačiau, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu – sumažėjo 4,35 proc. Tikėtina, kad artimiausiu metu geriamojo pieno mažmeninė kaina turėtų išlikti pakilusi.

2 pav. Geriamojo pieno, pasterizuoto, 2,5 proc. riebumo, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes, kainų tendencijos

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, geriamojo pieno mažmeninės kainos Lenkijoje ir Vokietijoje taip pat didėjo, atitinkamai 1,69 proc. ir 1,52 proc. (2 lentelė). 2019 m. 49 sav. (12 02–08), palyginti su 36 sav. (09 02–08), 3,5 proc. riebumo geriamojo pieno mažmeninės kainos didėjo Vilniuje ir Budapešte, Prahoje mažėjo, o Rygoje išliko nepakitusios (3 lentelė).

Lietuvoje analizuojamą laikotarpį, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, 2,5 proc. riebumo geriamojo pieno, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes, vidutinė didmeninė (gamintojo) pardavimo kaina (be PVM) (toliau – didmeninė kaina) šiek tiek padidėjo ir siekė 0,39 EUR/l (2 lentelė). Estijoje geriamojo pieno didmeninė kaina išliko tokia pati kaip ir 2019 m. III ketvirtį, o Lenkijoje – padidėjo 2,38 proc. (iki 0,43 EUR/l). Nedidelis geriamojo pieno didmeninės kainos padidėjimas galimai yra susijęs su dėl sezoniškumo žiemos mėnesiais išaugusiomis žalio pieno supirkimo kainomis. Artimiausiu metu geriamojo pieno didmeninės kainos turėtų išlikti stabilios.

2 lentelė. Vidutinės geriamojo pieno pardavimo kainos Lietuvoje ir kitose ES valstybėse

	2018	2019				Pokytis, proc.	
	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	IV ketvirtis	Lyginant 2019 m. IV ir III ketvirčius	Lyginant 2019 m. IV ir 2018 m. IV ketvirčius
<i>Geriamasis pienas (mažmeninės kainos, su PVM), EUR/l</i>							
Lietuva (2,5 proc. riebumo, plastikiniame maišelyje)	0,81	0,80	0,85	0,83	0,85	2,41	4,94
Latvija ¹	0,91	0,88	0,88	0,87	...	-	-
Lenkija (2,0–2,5 proc. riebumo)	0,58	0,58	0,58	0,59	0,60	1,69	3,45
Vokietija (1,5 proc. riebumo, tetrapake)	0,64	0,65	0,65	0,66	0,67	1,52	4,69
<i>Geriamasis pienas (didmeninės gamintojų kainos, be PVM), EUR/l</i>							
Lietuva (2,5 proc. riebumo, plastikiniame maišelyje)	0,40	0,40	0,39	0,38	0,39	2,63	-2,50
Estija (2,5 proc. riebumo, išfasuotas į plėvelės fasuotes)	0,40	0,39	0,39	0,39	0,39	0,00	-2,50
Lenkija (2,0 proc. riebumo)	0,42	0,42	0,42	0,42	0,43	2,38	2,38

¹nenurodyti parametrai; ... – nėra duomenų. Pastaba. Geriamojo pieno kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionaline valiuta, išreiškiant eurus.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRI), AMI, Centrales statistikos departamentas, Główny Urząd Statystyczny, EKI

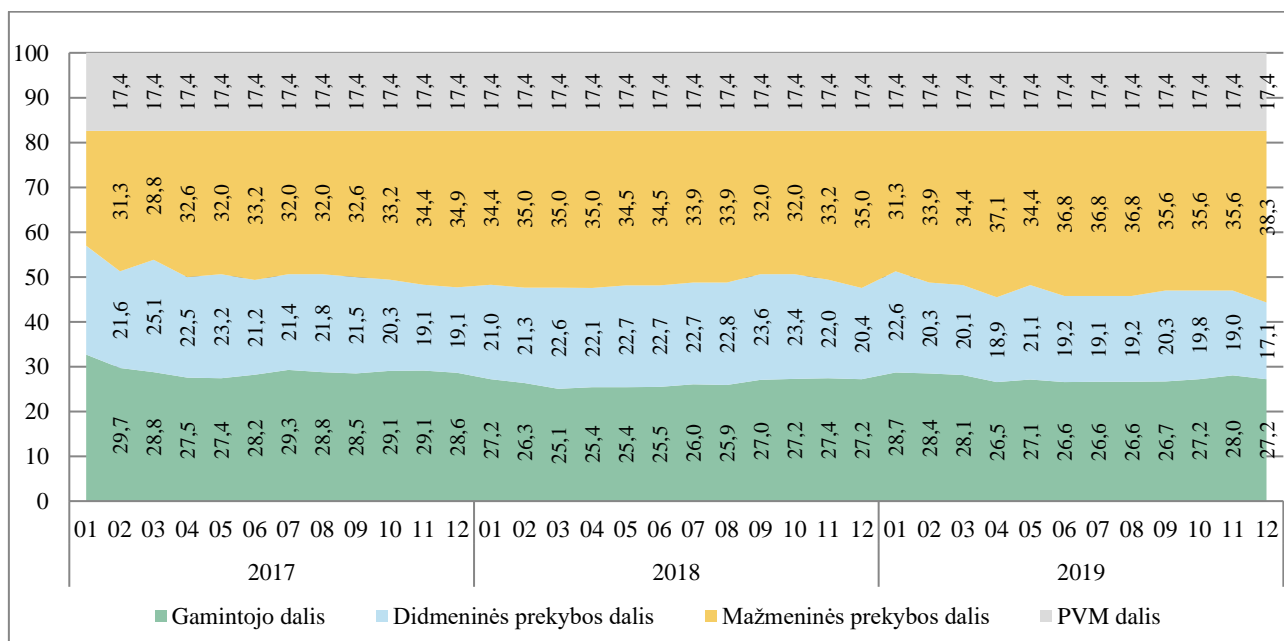
3 lentelė. Vidutinės mažmeninės geriamojo pieno (3,5 proc.rieb.) kainos kai kuriose ES šalių sostinėse 2018 m. 49 sav.–2019 m. 49 sav., EUR/l

	2018	2019				Pokytis, proc.	
	49 sav. (12 03–09)	10 sav. (03 04–10)	23 sav. (06 03–09)	36 sav. (09 02–08)	49 sav. (12 02–08)	Lyginant 2019 m. 49 sav. su 36 sav.	Lyginant 2019 m. 49 sav. su 2018 m. 49 sav.
Vilnius	0,96	0,96	0,95	0,95	1,01	6,32	5,21
Praha	0,73	0,79	0,71	0,77	0,72	-6,49	-1,37
Budapeštas	0,89	0,83	0,79	0,78	0,84	7,69	-5,62
Ryga	1,15	1,19	1,22	1,22	1,22	0	6,09

... – nėra duomenų. Pastaba. Maisto produktų mažmeninė kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą, išreiškiant eurais.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Lietuvos didžiuosiuose prekybos tinkluose parduoto geriamojo pieno (2,5 proc. riebumo, išfasuoto po 0,9–1 l į plėvelės fasuotes) vidutinės mažmeninės kainos, neįtraukiant DPT privačių prekių ženklų ir akcinių kainų, procentinėje struktūroje 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, 4,83 proc. punktu sumažėjo didmeninės prekybos dalis (iki 18,60 proc.), o gamintojo ir mažmeninės prekybos dalys padidėjo atitinkamai 3,07 proc. punktu (iki 27,46 proc.) ir 0,34 proc. punktu (iki 36,54 proc.). Analizuojant kelerių metų tendencijas, didžiausi pokyčiai buvo stebimi gamintojo ir mažmeninės prekybos dalyse: gamintojo dalis tendencingai mažėjo, o mažmeninės prekybos dalis – didėjo (3 pav.).

Pastaba. Į vidutinės mažmeninės kainos apskaičiavimą neįtrauktos privačių prekių ženklų ir akcinės kainos.

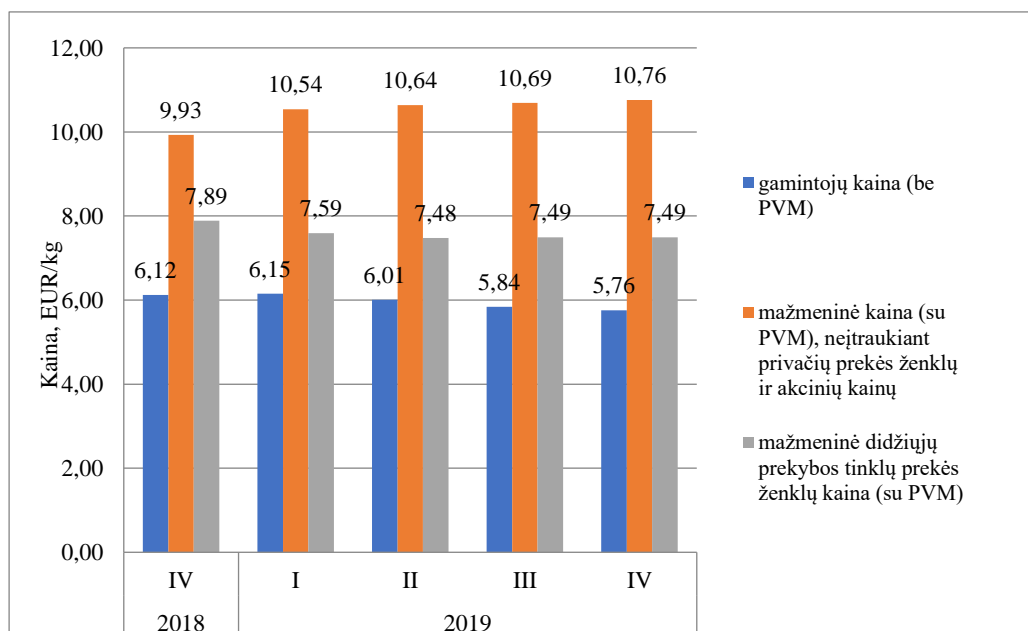
3 pav. Geriamojo pieno (2,5 proc. riebumo, 0,9–1 l plėvelės pakuotėje) mažmeninės kainos struktūra 2017–2019 m., proc.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Sviesto (82 proc. riebumo) kainų tendencijos

Nors 2019 m. IV ketvirtį, palyginti III ketvirčiu, mažmeninės sviesto kainos didėjo ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse, tačiau Lietuvoje jos išlieka labai aukštos. Tai ypač pastebima mažmeninėje rinkoje, kurioje sviesto kainos yra net didesnės nei 2018 metais, kai sviesto kainų pakilimas buvo pagrįstas dėl didžiulės pasaulinės sviesto paklausos ir iškilusių sviesto kainų. Analizuojamą laikotarpį mažmeninės sviesto kainos yra didžiausios nuo 2016 m. Užsienio rinkos daug jautriau ir greičiau reaguoja į kainų pasikeitimus, o Lietuvoje kainos yra stabilesnės.

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, sviesto (82 proc. riebumo, išfasuoto po 170–200 g), vidutinė mažmeninė pardavimo kaina (su PVM) (toliau – mažmeninė kaina), neįtraukiant privačių prekės ženklų ir akcijų kainų, padidėjo 0,65 proc. (iki 10,76 EUR/kg) (4 pav.), o, palyginti su tuo pačiu 2018 m. laikotarpiu, padidėjo 8,36 proc. Tai yra aukščiausia mažmeninė sviesto kaina nuo 2016 m. Naujausiais 2020 m. 3 sav. (01 13–19) duomenimis, sviesto mažmeninė kaina buvo 10,86 EUR/kg. DPT prekės ženklų sviesto mažmeninė kaina 2019 m. IV ketvirtį išliko tokia pati kaip ir III ketvirtį ir sudarė 7,49 EUR/kg.

4 pav. Sviesto (82 proc. riebumo), išfasuoto po 170–200 g į folijos fasuotes, kainų tendencijos

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, mažmeninės sviesto kainos taip pat didėjo Lenkijoje bei Vokietijoje, atitinkamai 0,45 proc. ir 3,71 proc., tačiau, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu, sumažėjo atitinkamai 13,67 proc. ir 19,45 proc. (4 lentelė). Sviesto kainų didėjimas taip pat buvo stebimas Prahoje, o Budapešte ir Rygoje sviesto kainos sumažėjo. Nagrinėjamu laikotarpiu Vilniuje minėto sviesto mažmeninės kainos išliko stabilios, tačiau, priešingai nei Prahoje, Rygoje ir Budapešte, kuriuose sviesto mažmeninės kainos buvo mažesnės nei 2018 m. 49 sav., Vilniuje jos buvo 14,44 proc. didesnės (5 lentelė).

4 lentelė. Vidutinės sviesto pardavimo kainos JAV, Lietuvoje ir kitose ES valstybėse, EUR/kg

	2018	2019				Pokytis, proc.	
	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	IV ketvirtis	Lyginant 2019 m. IV ir III ketvirčius	Lyginant 2019 m. IV ir 2018 m. IV ketvirčius
<i>Sviestas (mažmeninės kainos, su PVM)</i>							
Lietuva (82 proc. rieb., 170–200 g, įpakotas į pergamentinį ar laminuotą popierių)	9,93	10,54	10,64	10,69	10,76	0,65	8,36
Latvija ¹	11,22	10,92	10,82	10,76	...	-	-
Lenkija (82,5 proc. rieb., 200 g)	7,68	7,36	6,92	6,60	6,63	0,45	-13,67
Vokietija (250 g)	6,94	6,56	5,93	5,39	5,59	3,71	-19,45
<i>Sviestas (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva (200 g, įpakotas į pergamentinį ar laminuotą popierių)	6,12	6,15	6,01	5,84	5,76	-1,37	-5,88
Latvija (82 proc. riebumo, luitais)	5,72	5,35	5,15	4,99	5,02	0,60	-12,24
Lenkija (fasuotas)	5,10	4,53	4,24	3,97	4,27	7,56	-16,27
Lenkija (luitais)	4,61	4,14	3,90	3,56	3,75	5,34	-18,66
Estija (80–85 proc. rieb., fasuotas)	5,96	5,70	5,58	5,62	5,34	-4,98	-10,40
Vokietija (82 proc. rieb., fasuotas)	4,81	4,37	3,90	3,54	3,83	8,19	-20,37
Vokietija (82 proc. rieb., luitais)	4,54	4,29	4,03	3,63	3,65	0,55	-19,60
Vidutinė ES	4,65	4,33	4,11	3,70	3,68	-0,54	-20,86
JAV ¹	4,33	4,40	4,57	4,52	4,07	-9,96	-6,00

¹ nenurodyti parametrai; ... – nėra duomenų. Pastaba. Sviesto kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą išreiškiant eurais.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ), AMI, Centrala statistikas parvalde, Główny Urząd Statystyczny, USDA, EKI, LVAEI

5 lentelė. Vidutinės mažmeninės 82 proc.rieb. sviesto pardavimo kainos kai kuriose ES šalių sostinėse 2018 m. 49 sav.–2019 m. 49 sav., EUR/kg

	2018	2019				Pokytis, proc.	
	49 sav. (12 03–09)	10 sav. (03 04–10)	23 sav. (06 03–09)	36 sav. (09 02–08)	49 sav. (12 02–08)	Lyginant 2019 m. 49 sav. su 36 sav.	Lyginant 2019 m. 49 sav. su 2018 m. 49 sav.
Vilnius	9,35	10,70	10,70	10,70	10,70	0,00	14,44
Praha	7,70	8,55	7,45	7,00	7,10	1,43	-7,79
Budapeštas	11,60	12,15	11,35	11,20	11,10	-0,89	-4,31
Ryga	9,10	9,10	9,45	9,00	7,50	-16,67	-17,58

... – nėra duomenų. Pastaba. Maisto produktų mažmeninė kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą išreiškiant eurais.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS)

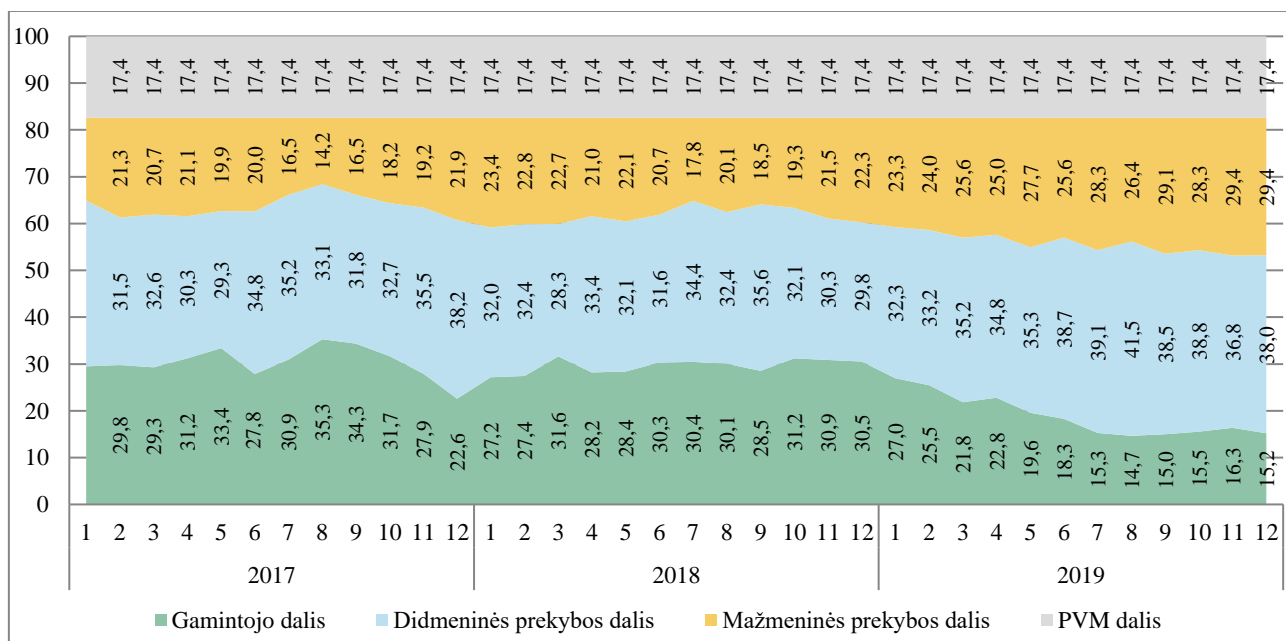
Analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje vidutinė didmeninė (gamintojo) sviesto (82 proc.rieb., išfasuoto po 200 g), kaina (be PVM) mažėjo ketvirtą ketvirtį iš eilės ir 2019 m. IV ketvirtį sudarė 5,76 EUR/kg. Didmeninių sviesto kainų mažėjimui įtakos galėjo turėti Lietuvos pieno perdirbimo įmonėse sandėliuojami dideli sviesto atsargų kiekiai. ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS) duomenimis, praėjusių metų gruodžio mėn. sviesto, kurio riebumas ne didesnis kaip 85 proc. masės (įskaitant išrūgų sviestą) (PGPK 10.51.30.30.00), likučiai Lietuvos perdirbimo įmonėse siekė 4,28 tūkst. t ir buvo 7,88 proc. didesni nei 2019 m. rugsėjo mėn., o, palyginti su 2018 m. gruodžio mėn., minėto sviesto likučiai išaugo 1,67 karto. Nepaisant didelių sviesto likučių, 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, 12,34 proc. (iki 2,45 tūkst. t) išaugo sviesto pardavimai Lietuvos rinkoje. Nagrinėjamu laikotarpiu taip pat išaugo minėto sviesto pardavimai į trečiąsias šalis (4,44 proc., iki 0,61 tūkst. t), o, palyginti su 2018 m. IV ketvirčiu, sviesto pardavimai į trečiąsias šalis buvo net 7,8 karto didesni. 2019 m. IV ketvirtį minėto sviesto pardavimai į kitas ES valstybes sumažėjo 18,43 proc. (iki 0,55 tūkst. t). Šie pardavimai apima tik Lietuvos pieno perdirbimo įmonėse pagaminto sviesto pardavimus. Praėjusių metų IV ketvirtį, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, sviestas pabrango Lietuvos rinkoje – 2,16 proc. (iki 4,49 EUR/kg) ir trečiojoje šalyse – 7,43 proc. (iki 4,19 EUR/kg), o ES valstybėse atpigė 3,85 proc. (iki 4,00 EUR/kg). ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS) prognozuoja (prognozei gauti naudoti neuroniniais tinklais grįsti matematiniai modeliai), kad 2020 mėn. sausio ir vasario mėn. Lietuvoje didmeninės sviesto kainos turėtų siekti atitinkamai 5,88 EUR/kg ir 5,77 EUR/kg.

Didmeninių sviesto kainų mažėjimas 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, taip pat buvo stebimas JAV, Estijoje ir kitose ES valstybėse (4 lentelė). Lenkijoje, Vokietijoje ir Latvijoje kelis ketvirčius iš eilės mažėjusios didmeninės sviesto kainos 2019 m. IV ketvirtį šiek tiek pakilo. EK duomenimis, 2019 m. sausio mėn. vidutinė didmeninė sviesto (įvairiose pakuotėse) kaina (be PVM) ES valstybėse buvo 4,34 EUR/kg, tačiau 2019 m. rugpjūčio mėn. minėto sviesto kaina pasiekė mažiausią savo vertę t. y., 3,61 EUR/kg. Tokios žemos sviesto kainos prieš tai buvo stebimos tik 2016

m. 2019 m. gruodžio mėn. sviesto kaina siekė 3,69 EUR/kg. Naujausiais 2020 m. 2 sav. duomenimis sviesto vidutinė gamintojo kaina ES valstybėse siekė 3,65 EUR/kg. 2019 m. sausio–spalio mėn. sviesto eksportas iš ES valstybių į trečiąsias šalis padidėjo apie 35 proc. (iki 143,58 tūkst. t).

Nyderlandų bankų ir finansinių paslaugų įmonė „Rabobank“ prognozuoja, kad artimiausiu metu didmeninės sviesto kainos ES valstybėse turėtų išlikti stablios. Per paskutinę (2020 m. sausio 21 d.) Naujosios Zelandijos kooperatyvui „Fonterra“ priklausančią GDT prekybos aikštelę sviesto kaina nuo prieš tai buvusios sesijos pabrango 5,5 proc. GDT prekybos atgarsiai Europą pasiekia po maždaug 1–1,5 mėnesio.

Lietuvos DPT vidutinės sviesto (82 proc. riebumo, pergamentinio ar laminuoto popieriaus (170–200g pakuotėse) mažmeninės pardavimo kainos, neįtraukiant privačių prekių ženklų ir akcijų kainų, struktūroje 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, didmeninės prekybos dalis sumažėjo 4,59 proc. punktu (iki 37,87 proc.), o gamintojo ir mažmeninės prekybos dalys padidėjo, atitinkamai 4,67 proc. punktu (iki 15,69 proc.) ir 4,01 proc. punktu (iki 29,04 proc.) (5 pav.). Paskutiniu metu stebimas pastovus gamintojo dalies mažėjimas ir didmeninės prekybos dalies didėjimas. Tai susiję su labai išaugusiomis nugriebto pieno miltelių kainomis, kurios, nesant duomenų apie nugriebto pieno, susidarancio gamybos metu, kainas, apskaičiuojamos pagal nugriebto pieno miltelių pardavimo kainą.

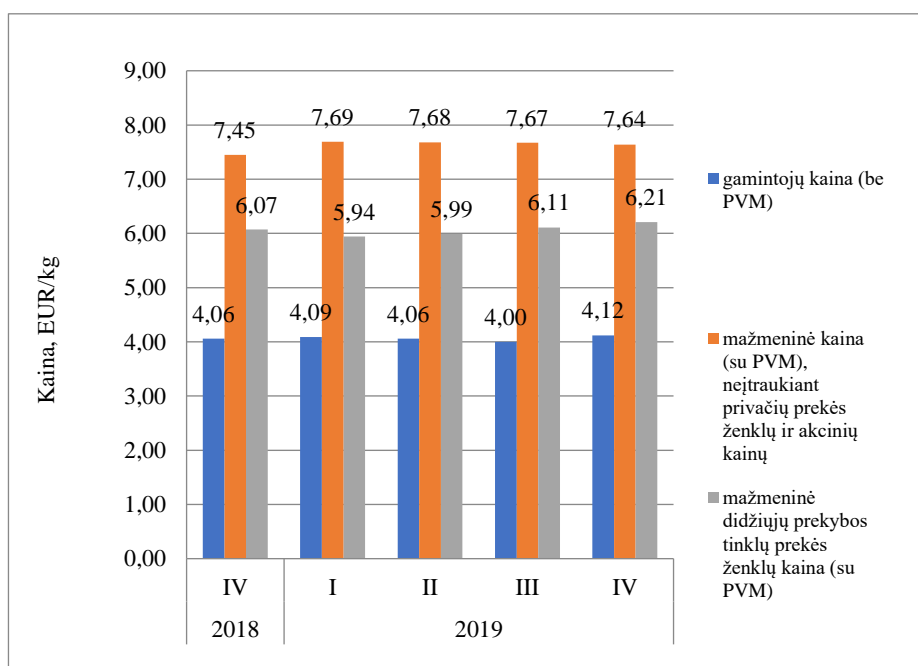
Pastaba. Į vidutinės mažmeninės kainos apskaičiavimą neįtrauktos privačių prekių ženklų ir akcinės kainos.

5 pav. Sviesto (82 proc. riebumo, pergamentinio ar laminuoto popieriaus 170–200 g pakuotėse) mažmeninės kainos struktūra 2017–2019 m., proc.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS)

Tilsit ir kitų fermentinių sūrių kainų tendencijos

2019 m. IV ketvirtį Lietuvos pieno perdirbimo įmonės Lietuvos rinkoje pardavė 1,04 tūkst. t *Tilsit* sūrių – 2,95 proc. mažiau nei 2019 m. III ketvirtį ir 0,29 proc. daugiau nei 2018 m. IV ketvirtį. Analizuojamu laikotarpiu *Tilsit* sūrių kaina mažmeninėje rinkoje išliko gana stabili su nedidele mažėjimo tendencija ir siekė 7,64 EUR/kg (6 pav.). Naujausiais 2020 m. 3 sav. (01 13–19) duomenimis, *Tilsit* sūrių vidutinė mažmeninė pardavimo kaina (su PVM) (toliau – mažmeninė kaina) Lietuvos DPT parduotuvėse buvo 7,78 EUR/kg. DPT privačių prekės ženklų *Tilsit* sūrių mažmeninės kainos, priešingai nei gamintojų prekės ženklų sūrių kainos, 2019 m. IV ketvirtį padidėjo 1,64 proc. (iki 6,21 EUR/kg).

6 pav. *Tilsit* sūrių kainų tendencijos

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Nagrinėjamu laikotarpiu kitų fermentinių sūrių mažmeninės kainos Vokietijoje ir Lenkijoje padidėjo atitinkamai 0,41 proc. ir 11,74 proc. (6 lentelė). 2019 m. 49 sav. (12 02–08) *Edam/Gouda* sūrių mažmeninės kainos Vilniuje išliko tokios pat kaip ir 2019 m. 36 sav. (09 02–08), tačiau, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2018 m., padidėjo 0,78 proc. (iki 7,73 EUR/kg). Prahoje ir Budapešte *Edam/Gouda* sūrių mažmeninės kainos 2019 m. 49 sav. buvo mažesnės nei 2019 m. 36 sav., atitinkamai didėjo 3,87 proc. ir 4,97 proc.. 2019 m. 49 sav. Rygoje *Edam /Gouda* sūrių mažmeninės kainos išliko beveik nepakitusios (7 lentelė).

6 lentelė. Vidutinės kai kurių fermentinių sūrių kainos Lietuvoje ir kitose ES valstybėse, EUR/kg

	2018	2019				Pokytis, proc.	
	IV ketvirtis	I ketvirtis	II ketvirtis	III ketvirtis	IV ketvirtis	Lyginant 2019 m. IV ir III ketvirčius	Lyginant 2019 m. IV ir 2018 m. III ketvirčius
<i>Tilsit sūriai (mažmeninė kaina, su PVM)</i>							
Lietuva	7,43	7,69	7,68	7,67	7,64	-0,39	2,55
<i>Tilsit sūriai (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva	4,06	4,09	4,06	4,00	4,12	3,00	1,48
Latvija	3,69	3,72	3,86	3,74	...	-	-
<i>Fermentiniai sūriai (mažmeninės kainos, su PVM)</i>							
Latvija ¹	7,90	7,90	7,92	7,65	...	-	-
Lenkija ¹	4,88	4,88	4,90	4,88	4,90	0,41	0,41
Vokietija (Gouda sūris)	4,61	4,65	4,50	4,43	4,95	11,74	7,38
<i>Gouda sūriai (didmeninės gamintojų kainos, be PVM)</i>							
Lietuva	3,43	3,41	3,49	3,44	3,49	1,45	1,75
Lenkija	3,11	3,09	3,04	3,05	3,22	5,57	3,54
Estija	3,06	3,05	2,97	2,98	3,02	1,34	-1,31
Vidutinė ES	3,19	3,10	3,09	3,08	3,14	1,95	-1,57

¹ nenurodyti parametrai; ... – nėra duomenų. Pastaba. Sūrių kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą išreiškiant eurais.

Šaltiniai: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ), AMI, Centrala statistikas parvalde, Główny Urząd Statystyczny, LVAEI, EKI

7 lentelė. Vidutinės mažmeninės Edam/Gouda sūrių kainos kai kuriose ES šalių sostinėse 2018 m. 49 sav.–2019 m. 49 sav., EUR/kg

	2018	2019				Pokytis, proc.	
	49 sav. (12 03–09)	10 sav. (03 04–10)	23 sav. (06 03–09)	36 sav. (09 02–08)	49 sav. (12 02–08)	Lyginant 2019 m. 49 sav. su 36 sav.	Lyginant 2019 m. 49 sav. su 2018 m. 49 sav.
Vilnius	7,67	7,73	7,73	7,73	7,73	0,00	0,78
Praha	7,37	6,31	6,53	7,24	6,96	-3,87	-5,56
Budapeštas	5,62	6,50	6,36	6,24	5,93	-4,97	5,52
Ryga	6,97	6,76	6,19	6,90	6,96	0,87	-0,14

... – nėra duomenų. Pastaba. Maisto produktų mažmeninė kainos atskirose šalyse apskaičiuotos nacionalinę valiutą išreiškiant eurais.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ)

Tilsit sūrių vidutinė didmeninė gamintojų pardavimo kaina (be PVM) (toliau – didmeninė kaina) Lietuvos rinkoje 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, padidėjo 3,00 proc. (iki 4,12 EUR/kg) ir buvo 1,48 proc. didesnė nei 2018 m. IV ketvirtį. ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ) prognozuoja (prognozei gauti naudoti neuroniniais tinklais grįšti matematiniai modeliai), kad 2020 m. sausio ir vasario mėn. Lietuvoje didmeninės *Tilsit* sūrių kainos turėtų siekti atitinkamai 4,16 EUR/kg ir 4,22 EUR/kg.

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, kitų brandintų sūrių (*Gouda*) didmeninė kaina Lietuvoje šiek tiek didėjo 1,45 proc. (iki 3,49 EUR/kg), taip pat kaip ir Lenkijoje bei Estijoje (6 lentelė). Sūrių kainų svyravimui įtakos gali turėti skirtingas sūrių brandinimo laikas ir fasuotė.

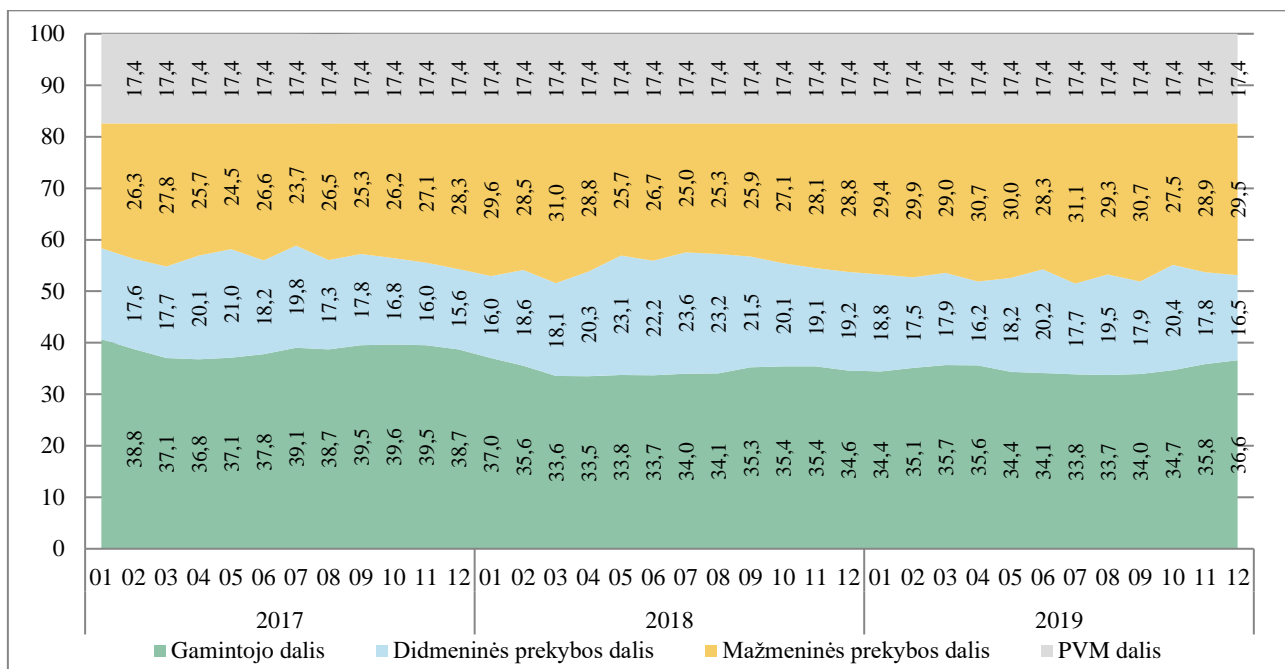
Kadangi nemaža dalis Lietuvoje pagamintų sūrių yra eksportuojama, todėl situacija pasaulinėje rinkoje turi didžiulę įtaką sūrių kainoms. ŽŪIKVC (LŽŪMPRIŠ) duomenimis, 2019 m. IV ketvirtį Lietuvos pieno perdirbimo įmonės eksportavo 7,20 tūkst. t trintų sūrių, sūrių miltelių, pelėsinių ir kitų nelydytų sūrių (PGPK 10.51.40.50.00) – 11,94 proc. daugiau nei III ketvirtį ir 78,71 proc. daugiau nei 2018 m. IV ketvirtį. Analizuojamu laikotarpiu, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, minėtų sūrių eksportas į kitas ES valstybes sumažėjo 12,85 proc. (iki 3,28 tūkst. t), o į trečiąsias šalis – išaugo 46,81 proc. (iki 3,92 tūkst. t). Šie pardavimai apima tik Lietuvos pieno perdirbimo įmonėse pagamintų sūrių pardavimus. Svarbu paminėti, kad 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, minėtų sūrių vidutinės pardavimo kainos (be PVM) į kitas ES valstybes padidėjo 3,84 proc. (iki 4,07 EUR/kg), o į trečiąsias šalis – sumažėjo 2,54 proc. (iki 4,22 EUR/kg).

EK duomenimis, ES sūrių eksportas į trečiąsias šalis 2019 m. sausio–lapkričio mėn., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2018 m., padidėjo 5,0 proc. Šis padidėjimas susijęs su išaugusiu sūrių eksportu į Ukrainą, Kiniją, Japoniją, ir JAV, į kurias ES sūrių eksportas išaugo, atitinkamai 65,0 proc., 22,0 proc., 6,0 proc. ir 5,0 proc. EK prognozuoja, kad sūrių paklausa Kinijoje ir toliau augs. 2019 m. sausio–lapkričio mėn. Lietuvos sūrių eksportas į trečiąsias šalis išaugo 31,8 proc. (iki 13,8 tūkst. t). Daugiausia sūrių iš Lietuvos buvo eksportuota į JAV.

Kadangi sūriai yra pagrindiniai Lietuvos pieno gaminiai, kurie eksportuojami į JAV, nuo 2019 m. spalio mėn. vidurio įsigaliojęs 25 proc. muitas ES eksportuojamiems žemės ūkio produktams neramina Lietuvos pieno perdirbimo įmones. Remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, praėjusių metų lapkričio mėn. Lietuva į JAV eksportavo 0,55 tūkst. t kitų nelydytų sūrių (KN 040690) – 46,48 proc. mažiau nei 2019 m. spalio mėn., tačiau 2,13 karto daugiau nei 2018 m. lapkričio mėn. Bendrai ES šalys 2019 m. sausio–lapkričio mėn. į JAV eksportavo 16,14 proc. sūrių nuo viso minėtų gaminių eksporto į trečiąsias šalis. Dėl JAV muitų įvedimo prekyba sūriais gali būti pristabdyta ne tik Lietuvoje, bet ir kitose itin daug sūrių į JAV eksportuojančiose šalyse, tokiose kaip Nyderlandai, Vokietija, Prancūzija, Italija, Danija ir kt. Tikėtina, kad JAV muitas turės įtakos sūrių kainoms ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse. ES pagaminti sūriai taps ne tokiais konkurencingais JAV rinkoje, dėl ko gali sumažėti jų eksportas į šią šalį, o kartu gali susidaryti sūrių perteklius ES.

EK duomenimis, 2019 m. sausio–spalio mėn., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2018 m., 3,0 proc. (iki 38,88 tūkst. t) sumažėjo sūrių eksportas iš Lietuvos į kitas ES valstybes, o importas iš ES valstybių į Lietuvą padidėjo 4,0 proc. (iki 13,64 tūkst. t). EK prognozuoja, kad 2020 m. ES sūrių eksportas į trečiąsias šalis toliau augs, tik lėtesniu tempu – apie 1,5 proc.

2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, *Tilsit* sūrių vidutinės mažmeninės kainos, neįtraukiant DPT privačių prekių ženklų ir akcijų kainų, struktūroje sumažėjo mažmeninės ir didmeninės prekybos dalys atitinkami 5,77 proc. punktu (iki 28,63 proc.) ir 0,59 proc. punktu (iki 18,27 proc.), o gamintojo dalis padidėjo 5,50 proc. punktu (iki 35,70 proc.) (7 pav.). Apskaičiuojant pieno gamintojų dalį nebuvo atsižvelgta į gamybos metu susidariusių išrūgų kainą.

Pastaba. Į vidutinės mažmeninės kainos apskaičiavimą neįtrauktos privačių prekių ženklų ir akcinės kainos.

7 pav. *Tilsit* sūrių vidutinės mažmeninės kainos struktūra 2017–2019 m., proc.

Šaltinis: ŽŪIKVC (LŽŪMPRIS)

IŠVADOS

- 2019 m. IV ketvirtį Lietuvoje vidutinė žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina iš šalies pieno gamintojų buvo 13,01 proc. didesnė nei III ketvirtį, bet 3,82 proc. mažesnė nei 2018 m. IV ketvirtį. Dėl sezoniškumo 2019 m. IV ketvirtį beveik visose ES valstybėse žalio natūralaus riebumo pieno supirkimo kainos buvo didesnės nei 2019 m. III ketvirtį, tačiau praėjusių metų IV ketvirtį minėta kaina buvo didesnė tik už Latvijoje mokamą žalio pieno supirkimo kainą.

- Stambėjant pienininkystės ūkiams, gerėjant ūkių efektyvumui, didėja ir stambiems ūkiams mokama pieno supirkimo kaina: 2019 m. IV ketvirtį stambiausios Lietuvos pieno perdirbimo ir kai kurios pieno supirkimo įmonės stambiems šalies pieno gamintojams už žalio natūralaus riebumo pieną vidutiniškai mokėjo po 336,52 EUR/t – 9,99 proc. daugiau nei III ketvirtį, bet 5,66 proc. mažiau nei 2018 m. IV ketvirtį. Palyginti su didžiųjų ES pieninių stambiems pieno tiekėjams mokėtomis vidutinėmis pieno supirkimo kainomis, stambiems Lietuvos pieno ūkiams šalyje už žalią pieną buvo mokėtos beveik tokios pat žalio pieno supirkimo kainos.

- Tikėtina, kad 2020 m. didžiosiose šalyse eksportuotojose pieno gamybos tempai bus lėtesni ir tai turėtų didinti žalio pieno supirkimo kainas. 2020 m. sausio 21 d. vykusioje prekybinėje sesijoje GDT indekso reikšmė, palyginti su sausio mėn. pradžioje vykusia sesija, padidėjo 1,7 proc. Minėtoje prekybos sesijoje pabrango beveik visi pieno gaminiai. Didėjančios pieno gaminių eksporto kainos taip pat turi teigiamos įtakos pieno supirkimo kainai. Tikėtina, kad Lietuvoje žalio pieno supirkimo kainos šių metų sausio–vasario mėn. išliks dar aukštesniame lygyje, o vėliau, dėl sezoniškumo, turėtų pradėti mažėti. Tačiau pasaulinėje pieno rinkoje neapibrėžtumas išlieka dėl neįprastų gamtinių sąlygų pagrindiniuose pieno gamybos regionuose bei dėl užsienio prekybą nulemiančių geopolitinių veiksnių, o Lietuvos pieno perdirbimo pramonė yra labai priklausoma nuo užsienio rinkų.

- 2019 m. IV ketvirtį, palyginti su III ketvirčiu, didėjo geriamojo pieno (+2,41 proc., iki 0,85 EUR/l), sviesto (+0,65 proc., iki 10,76 EUR/kg) mažmeninės kainos (su PVM), o *Tilsit* sūrių mažmeninė kaina sumažėjo (-0,39 proc., iki 7,64 EUR/kg). Analizuojamu laikotarpiu geriamojo pieno ir sviesto kainos taip pat didėjo Lenkijoje ir Vokietijoje. Nors mažmeninių sviesto kainų didėjimas buvo stebimas ir kitose ES valstybėse, tačiau sviesto kainos Lietuvoje ir toliau išlieka labai aukštos. Mažmeninės sviesto kainos didėjo kiekvieną ketvirtį nuo 2018 m. Dėl išaugusios pasaulinės sviesto paklausos 2018 m. sviesto kainų augimui buvo susidariusios palankios sąlygos, tačiau šiuo metu sviesto kainoms pasaulinėje rinkoje pasiekus gana žemą lygį yra sudėtinga paaiškinti tokį besilaikantį aukštą sviesto kainų lygį Lietuvos mažmeninėje rinkoje. Paskutiniu metu yra stebima, kad augant gyventojų pajamoms gamintojų prekės

ženklų geriamojo pieno ir sviesto kainos turi brangimo tendenciją, o privačių prekės ženklų prekių kainos išlieka stabilios arba mažėja.

- Nagrinėjamu laikotarpiu, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, didėjo vidutinės didmeninės geriamojo pieno ir *Tilsit* sūrių kainos (be PVM), atitinkamai 2,63 proc. (iki 0,39 EUR/l) ir 3,00 proc. (iki 4,12 EUR/kg). Vidutinė didmeninė sviesto kaina (be PVM) Lietuvos rinkoje 2019 m. IV ketvirtį ir toliau mažėjo trečią ketvirtį iš eilės ir, palyginti su 2019 m. III ketvirčiu, sumažėjo 1,37 proc. (iki 5,76 EUR/kg). Tam įtakos galėjo turėti dideli pieno perdirbimo įmonių sandėliuose laikomi sviesto atsargų likučiai ir mažos sviesto kainos pasaulinėje rinkoje.

- Situacija šalyje ir pasaulyje turi įtakos Lietuvos maisto gaminių kainoms. Nuo šių metų sausio 1 dienos Lietuvoje įsigaliojęs padidintas akcizas degalams, prekybos įtampa tarp JAV ir Kinijos, netikrumas dėl „Brexit“, ekstremalios sąlygos Australijoje ir N. Zelandijoje, neramumai Artimuosiuose Rytuose, ekonomikos lėtėjimas pasaulyje gali turėti įtakos pieno gaminių kainų augimui.

ŠALTINIAI

1. <https://www.globaldairytrade.info/>
 2. <https://www.ami-informiert.de/ami-maerkte>
 3. <http://www.milkprices.nl/>
 4. <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>
 5. <http://www.ki.ee/>
 6. <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rynek-mleka>
 7. <https://www.ams.usda.gov/market-news>
 8. <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>
 9. <https://ec.europa.eu/>
 10. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database/>
 11. <http://www.milkprices.nl/>
 12. <https://www.clal.it>
 13. <https://www.rabobank.com>
 14. <http://zum.lrv.lt/>
-